

Az óvoda–iskola átmenet kérdései

Diana Borbélyová: *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy*

ÖLVECZKY MÓNICA

Az óvodából az általános iskolába történő átmenet a gyermek életének egyik legmeghatározóbb szakasza, amely nem csupán az oktatási szintér, hanem a gyermek szociális és pszichológiai környezetének jelentős változását is magával hozza. Az átmenet nem csupán a gyermek életére van hatással, hanem a család és az oktatók életét is meghatározó módon érinti, hiszen minden résztvevő aktív szereplője a folyamatnak, sikere vagy kudarca pedig nagymértékben befolyásolja a gyermek iskolai teljesítményét és hosszú távú tanulmányi előmenetelét (Ladd et al. 2006). A nemzetközi kutatások kiemelik az óvodai és iskolai nevelési szintek közötti folyamatosság jelentőségét, és hangsúlyozzák, hogy az átmenet zökkenőmentességéhez és a gyermekek sikeres adaptációjához a társadalmi és oktatási környezet összehangolása alapvető fontosságú (Dockett & Perry 2021). A szlovákiai oktatási rendszerben ugyanakkor még mindig számos kihívás mutatkozik az átmeneti időszak támogatásában, miközben elmondhatjuk, hogy olyan iskolai környezet kialakítása, amely figyelembe veszi az óvodai nevelés során kialakult tanulási stílusokat és szokásokat, alapvető feltétele a pozitív átmenet biztosításának (Borbélyová 2020). Diana Borbélyová *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy* (Az óvoda–iskola átmenet kérdései) című monográfiája e széles körben vizsgált, de a módszertani útmutatók, diagnosztikai eszközök és adaptációs programok szintjén sokszor háttérbe szorult területre kínál átfogó, tudományos alapokon nyugvó megoldásokat.

Az első fejezet (*Vzdelávací systém Slovenskej republiky* – A Szlovák Köztársaság oktatási rendszere) a szlovák oktatási rendszer átfogó bemutatásával indul, különös tekintettel a kötelező óvodai oktatás bevezetésére. Részletesen elemzi az óvodák és általános iskolák közötti kapcsolatot, hangsúlyozva a folyamatosság biztosításának fontosságát a gyermekek zökkenőmentes átmenetének érdekében. A szerző kiemeli, hogy az oktatási programok összehangolása nemcsak a gyermekek fejlődését támogatja, hanem megalapozza az iskolai sikeresség feltételeit is. Betekintést nyújt a szlovák oktatási rendszer általános struktúrájába, miközben rávilágít az iskolai átmenetet érintő szabályozásokra és kihívásokra. Külön hangsúlyt kap a tantervek összehangolásának szükségessége. Ez a fejezet ágyaz meg a könyv további tartalmának, amely az adaptációs folyamat és a diagnosztikai eszközök részletes elemzését kínálja. Körvonalazza az óvodai és iskolai nevelés helyét és funkcióját a rendszer egészében, ezáltal egyfajta „makroszintű” bevezetőként szolgál, amely az oktatási rendszer teljes képét nyújtja, míg a további alfejezetek az óvodai és az iskolai nevelés „mikroszintű” elemzésére összpontosítanak. A könyv

Predprimárne vzdelávanie (Az óvodai nevelés) című alfejezete az óvodai nevelés céljait, feladatait és keretrendszerét ismerteti, különös tekintettel a gyermekek iskolai életre való felkészítésére, míg a *Primárne vzdelávanie* (Az általános iskolai nevelés) című alfejezet bemutatja, hogy az általános iskola hogyan épít ezekre az alapokra, és milyen készségeket, képességeket vár el a gyermekektől a belépéskor. Ez a kapcsolat kulcsfontosságú az átmenet sikeres lebonyolításában, ezért az egyes alfejezetek egymást kiegészítve mutatják be az óvoda és az iskola közötti folyamatosság és összhang szükségességét, hangsúlyozva a pedagógiai rendszer egységességét és a gyermekek fejlődésének támogatását.

A kötet második fejezete az óvodából az általános iskola első évfolyamába történő átmenet jelentőségét tárgyalja, kiemelve, hogy ez a folyamat nemcsak a gyermek, hanem a család és a pedagógusok számára is meghatározó szociális és pszichológiai mérföldkő. A fejezet rámutat arra, hogy az átmenet során a gyermek és szülei a folyamat aktív résztvevőivé válnak, míg a pedagógus támogató szerepet tölt be. A sikeres átmenet szempontjából kulcsfontosságú a tanár és diák, valamint a diák és társai közötti kapcsolat, továbbá az iskola és a család közötti együttműködés. A fejezet központi eleme az óvodai és általános iskolai oktatás közötti folyamatosság biztosítása, amely alapvetően meghatározza a gyermek iskolai szerepének elfogadását. Ez a kontinuitás állami szinten az oktatási programok és tantervek összehangolásával, tartalmi szinten az egységes tanulási standardok kialakításával, szakmai szinten pedig az óvodai és iskolai pedagógusok közötti együttműködéssel érhető el. Az átmenet sikerességét a gyermek iskolai és családi környezetének harmóniája, valamint a résztvevők közötti hatékony együttműködés alapozza meg. A gyermekek óvodai és iskolai átmenetének folyamatossága alapvető fontosságú a sikeres alkalmazkodás szempontjából. Az Európai Unió országaiban többféle modell létezik ennek támogatására: az óvodai előkészítő osztályok teljes integrálása az általános iskolai rendszerbe (Hollandia, Anglia); az óvodai osztályok hozzákapcsolása az általános iskolákhoz (Németország, Belgium, Luxemburg); valamint a tantervek folyamatosságának biztosítása a két szint között (Franciaország, Németország egyes tartományai) (Dravecký 2011; Borbélyová 2017). E modellek célja az átmenet megkönnyítése és a gyermekek fejlődésének zavartalan támogatása. A Szlovák Köztársaság oktatási rendszerében az óvodai és általános iskolai oktatás közötti kontinuitás biztosítása az elmúlt évtizedekben szintén egyre nagyobb figyelmet kapott. Az egyik legfontosabb előrelépés 2015/2016-ban történt, amikor a szlovák oktatási reformok részeként az óvodai és az alapiskolai oktatás közötti kapcsolatot a harmadik modell szerint próbálták megerősíteni. Ennek lényege az oktatási tantervek folyamatosságának biztosítása, különös tekintettel az egymásra épülő tanulási standardokra. A reformot olyan országok gyakorlatából merített inspirációk segítették, mint Anglia, Ausztrália, az USA, Svédország, Belgium és Oroszország.

A változtatások nyomán Szlovákiában 2021-től az óvodai oktatás utolsó éve kötelezővé vált, ami jelentősen növelte az óvodalátogatás mértékét az öt- és hatéves gyermekek körében. Ezzel párhuzamosan az új állami oktatási programok hangsúlyt fektettek az oktatási standardok folyamatosságának megteremtésére, amelyek az óvodai és iskolai oktatás közötti átmenetet hivatottak megkönnyíteni.

Mindazonáltal a szerző rávilágít arra, hogy a gyakorlatban továbbra is kihívást jelent az oktatási intézmények közötti munka összehangolása, különösen a pedagógiai módszerek és környezet szempontjából. Emellett gyakran hiányzik a gyermekek szociális és érzelmi fejlődésének megfelelő támogatása az iskolai alkalmazkodás korai szakaszában. A szakértők szerint a sikeres átmenet érdekében nemcsak a tanulási folyamatokra kell fókuszálni, hanem olyan stratégiák alkalmazására is, amelyek elősegítik a gyermek személyiségének fejlődését és a családok aktív bevonását. Az alfejezet végül gyakorlati ajánlásokat is megfogalmaz a pedagógiai folyamatok összehangolására, többek között a tanárok és szülők közötti rendszeres kommunikáció, az iskolai környezettel való korai ismerkedés, valamint az óvodai és iskolai pedagógusok közötti szoros együttműködés szükségességét hangsúlyozva. A szlovák oktatási rendszer fejlődése pozitív irányt mutat, különösen az óvodai és iskolai oktatás közötti folyamatosság terén. Bár a tantervi szinten jelentős előrelépések történtek, az elméleti irányelvek gyakorlati megvalósítása továbbra is kihívást jelent (Borbélyová 2017), ezért a gyermekek adaptációját célzó átfogó irányelvek és módszertani anyagok kidolgozása elengedhetetlen.

Az iskolakezdés a gyermek életének egyik legmeghatározóbb szakasza, amely kognitív, érzelmi, szociális és fiziológiai szempontból is komoly kihívást jelent. A család számára ez az időszak nemcsak a gyermek, hanem a szülők új szerepekkel való megküzdését is jelenti, hiszen az „iskolás gyermek szülőjévé” válás folyamata szintén alkalmazkodást igényel (Keményné Gyimes 2010). A szerző külön figyelmet szentel az átmenet során megjelenő intraperszonális, interperszonális és kontextuális kihívásoknak. Intrapersonális szinten a gyermeknek az érzelmi egyensúly megteremtésével és a stressz kezelésével kell megküzdenie, miközben új készségeket és kompetenciákat sajátít el, amelyek megalapozzák személyes fejlődését. Interperszonális szinten a társas kapcsolatok rendszere is átalakul; a gyermek új szociális készségeket, együttműködési formákat és kommunikációs mintákat tanul, amelyek meghatározzák helyét a közösségben. Kontextuális szinten pedig az iskola új elvárásaihoz és a szülők eltérő szerepeihez való alkalmazkodás jelenti a legnagyobb kihívást. A fejezet átfogóan mutatja be, hogyan válik az iskolakezdés az egyéni fejlődés és a társas kapcsolatok formálódásának kulcsfontosságú időszakává, kiemelve az ezzel járó nehézségeket és a gyermek adaptációját segítő tényezőket. Az érzelmi és társas támogatás hangsúlyozása különösen releváns a gyakorló pedagógusok és a családok számára. A további alfejezetben a szerző az óvodából az iskolába történő átmenet kutatásának történeti fejlődését vizsgálja és hangsúlyozza a múlt tapasztalatainak jelentőségét a modern stratégiák és pedagógiai rendszerek fejlesztésében. Bemutatja a különböző korszakok eltérő pedagógiai elvárásait és megközelítéseit, kiemelve az óvoda–iskola átmenet folyamatosságának fontosságát. A történeti perspektíva rávilágít arra, hogy a kutatások korábban is törekedtek a gyermek fejlődésének támogatására és az adaptáció megkönnyítésére, ugyanakkor a gyakorlatban hiányosságok is megfigyelhetők.

A második fejezet a továbbiakban az iskolaérettség fogalmával foglalkozik, amely a gyermek iskolakezdésének és az iskolai szerep sikeres elsajátításának egyik legfontosabb feltétele. A szerző bemutatja az iskolai alkalmasság alapvető dimenzióit, beleértve a kognitív, érzelmi és szociális készségeket, amelyek elengedhetetlenek

az új környezethez való alkalmazkodáshoz. Foglalkozik az iskolaérettség mérésére szolgáló módszerekkel és eszközökkel is, amelyek célja, hogy a pedagógusok pontos képet kapjanak a gyermekek iskolai szerepre való alkalmasságáról. Noha a fejezet más diagnosztikai eszközöket is említ, a DIFER-rendszer kapja a központi szerepet, melyet a szerző az iskolaérettség felmérésének egyik leghatékonyabb eszközeként mutat be. A fejezet rávilágít arra, hogy a diagnosztikai eszközök helyes alkalmazása nemcsak az iskolakezddést segíti elő, hanem a hosszú távú tanulási eredményeket is pozitívan befolyásolja, mivel lehetővé teszi a gyermek erősségeinek és fejlesztendő területeinek korai felismerését.

A diagnosztikai eszközök különösen hasznosak az óvodai és iskolai oktatás közötti átmenet során, mivel lehetővé teszik az egyéni fejlődési szintek pontosabb megértését és az oktatási programok személyre szabását. A szerző hangsúlyozza, hogy a diagnosztikai módszerek szélesebb körű alkalmazása hozzájárulhatna az adaptációs problémák korai felismeréséhez és megelőzéséhez. Začiatok formuláraSpodná časť formulára

A kötet egyik hangsúlyos eleme a DIFER-rendszer szlovákiai adaptációjának bemutatása. A projekt keretében a magyarországi DIFER-rendszert a szlovákiai viszonyokra szabványosították, figyelembe véve a helyi nyelvi és kulturális különbségeket. A könyv részletesen ismerteti a tesztek validációs folyamatait, amelyek biztosították, hogy a rendszer megfeleljen a szlovákiai oktatási környezet követelményeinek (Borbélyová, Józsa & Nagyová 2023). Az eredmények azt mutatják, hogy a DIFER-tesztek képesek pontosan előre jelezni a gyermekek iskolai sikerességét, és hasznos eszközként szolgálnak a pedagógusok számára. A szerző részletes áttekintést nyújt a diagnosztikai eszköz használatáról, valamint annak lehetőségeiről az egyéni fejlesztésben és az inkluzív pedagógiai gyakorlatban is.

A kötet harmadik fejezete az iskolai környezetbe történő beilleszkedés kihívásait és ezek kezelésének lehetőségeit vizsgálja. A szerző részletesen bemutatja az adaptáció pszichológiai, szociális és érzelmi vonatkozásait, különös hangsúlyt helyezve a pedagógiai támogatás fontosságára. A fejezet az adaptáció folyamatát három szakaszra bontva mutatja be, ami jól szemlélteti az iskolai környezethez való alkalmazkodás lépéseit: az orientáció szakaszában a gyermekek az új környezethez való kezdeti alkalmazkodást élik meg, majd a relatív stabilizáció során fokozatosan hozzászoknak az iskolai rutinokhoz és kapcsolatokhoz. A folyamat végpontja a teljes integráció, amikor a gyermekek teljesen elfogadják az iskolai környezetet és az elvárásokat. A fejezet nem kerüli el az adaptációval kapcsolatos problémák tárgyalását sem, beleértve az érzelmi nehézségeket, a szociális kapcsolatok kialakításának kihívásait és a tanulási nehézségeket. A könyv egyik lényeges része az iskolai adaptációs problémák részletes elemzése, amelyben a szerző a releváns szakirodalmat is integrálja. A fejezet bemutatja, hogy az adaptáció nehézségei több területen jelentkezhetnek, beleértve a kognitív, érzelmi, szociális és kommunikációs dimenziókat (Rumjanceva 2012). A szerző részletesen tárgyalja azokat az okokat, amelyek a gyermekek iskolai alkalmazkodását megnehezíthetik, például az iskolai éretlenséget, a tanulási terhelés nem megfelelő ütemezését, a negatív visszacsatolást és a családi konfliktusokat (Kumarina 2007; Bezrukich 2011). A fejezet külön figyelmet szentel annak, hogy a pedagógiai diagnosztika milyen módon segítheti a

pedagógusokat az adaptációs problémák korai felismerésében és kezelésében. Gavora (1999) megközelítése szerint a tanárok diagnosztikai szerepe különösen fontos az iskolakezdés első szakaszában, amikor a gyermekek leginkább ki vannak téve az új környezeti és tanulási elvárások hatásainak. A szerző a gyermekek eltérő adaptációs reakcióit is részletezi, Kajgorodova (2010) modelljét alapul véve, amely az optimális alkalmazkodástól a krónikus stresszig terjedő folyamatokat írja le. Ez a megközelítés rávilágít az egyéni különbségek és az alkalmazkodás pszichológiai, szociális és fiziológiai vetületeinek fontosságára. A fejezet nemcsak az adaptációs problémák okait és következményeit elemzi, hanem megoldási lehetőségeket is kínál. A felvázolt problémák mélyebb megértése lehetőséget nyújt a pedagógusoknak és a szülőknek arra, hogy célzottan támogassák a gyermekeket az iskolakezdés során. A szerző külön hangsúlyozza a pedagógusok és szülők együttműködésének kulcsfontosságú szerepét. Átfogóan és gyakorlatiasan közelíti meg az adaptáció témáját, kiemelve annak komplexitását és a pedagógiai támogatás szerepét, megkönnyítve ezzel a gyermekek zökkenőmentes beilleszkedését az iskolai életbe.

A könyv negyedik fejezete a gyermekek iskolai környezethez való adaptációjának pszichológiai és szociális tényezőit tárgyalja, hangsúlyozva, hogy az iskolai környezet támogatása vagy annak hiánya milyen jelentős hatással lehet az átmenetre. A szerző kiemeli, hogy a pedagógusoknak kulcsszerepe van olyan kedvező tanulási környezet kialakításában, amely figyelembe veszi az osztály sokféleségét, és minden gyermek számára biztonságos és támogató légkört teremt. A megelőzés célja a lehetséges problémák előzetes azonosítása és azok tudatos, átgondolt stratégiákkal való kezelése. A fejezet bemutatja a nemzetközi jó gyakorlatokból származó inspirációkat is, amelyek a gyermekek érzelmi, szociális és mentális egészségének támogatására összpontosítanak. A szerző ugyanakkor megállapítja, hogy az adaptáció nem csupán a gyermek alkalmazkodási képességein múlik, hanem az iskola által biztosított támogató környezeten is, továbbá hangsúlyozza, hogy ez a támogató környezet kulcsfontosságú szerepet játszik az adaptáció sikerességében. Külön hangsúlyt kapnak az adaptációs programok, amelyek célja, hogy megkönnyítsék az óvodából az iskolába való átmenetet. A fejezet átfogó képet nyújt az adaptációs problémák megelőzésének pedagógiai eszközeiről, miközben gyakorlati példákkal illusztrálja a prevenció és a támogatás lehetőségeit. Ez magában foglalja az érzelmi biztonságot nyújtó osztálytermi légkör megteremtését, a gyermekek egyéni igényeihez igazított oktatási stratégiák alkalmazását, valamint a pozitív szülő–pedagógus kapcsolatok fenntartását. Az iskolai segítő szakemberek bevonása tovább növeli a támogatás hatékonyságát, különösen a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek esetében.

Az ötödik fejezetben a szerző kiemeli az adaptációs program központi szerepét az óvodából az iskolába történő átmenet megkönnyítésében, és – válaszul az iskolai adaptáció kihívásaira – egy saját fejlesztésű, prevenciós célú adaptációs programot mutat be, amelyet külföldi modellek inspiráltak. A program célja, hogy támogassa a gyermekek harmonikus személyiségfejlődését és gyorsítsa az iskolai környezethez való alkalmazkodást. Alapját a szalutogenetikus megközelítés adja, amely az egészséges személyiség fejlesztésére és a stresszhelyzetek hatékony ke-

zelésére összpontosít, az érzelmi biztonságot helyezve előtérbe. A szerző kiemeli, hogy az adaptáció során a pedagógus szerepe kulcsfontosságú, mivel a gyermekek interperszonális stratégiái intraperszonális stratégiákká alakulnak, segítve őket a stresszhelyzetek hatékony kezelésében. Éppen ezért a továbbiakban a szociális és intraperszonális kompetenciák fejlesztésére helyezi a hangsúlyt, amelyek nélkülözhetetlenek a zökkenőmentes átmenethez. A diagnosztikai eszközök és módszerek terén a fejezet konkrét példákat mutat be, mint például a DIFER diagnosztikai eszközt, a Lipnická által kidolgozott írás- és olvasáskészség-tesztet, valamint a dán rajztesztet. Ezek az eszközök segítik a pedagógusokat abban, hogy azonosítsák a gyermekek fejlődési szintjét és az adaptációs nehézségeket. A szerző hangsúlyozza, hogy ezek a tesztek nemcsak az iskolai alkalmasság értékelésére alkalmasak, hanem megelőzhetik a későbbi tanulási és alkalmazkodási problémákat is. A fejezet kitér Dockett és Perry (2001) kutatásaira, amelyek az iskolai átmenet különböző szereplőinek – gyermekek, szülők és pedagógusok – nézőpontjait vizsgálták. E kutatások rávilágítanak arra, hogy a társas kapcsolatok, a gyermekek érzelmi biztonsága, valamint az iskolai szabályokhoz való alkalmazkodás kulcsfontosságú az adaptáció szempontjából.

A szerző által kidolgozott „Boldog iskolás” („Šťastný školák”) adaptációs program átgondolt és jól strukturált pedagógiai eszköztár, amely a gyermekek iskolai alkalmazkodásának támogatására és az adaptációs nehézségek minimalizálására törekszik. A szerző olyan programot hozott létre, amely a szlovák oktatási rendszer igényeihez igazodik, figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait és egyéni szükségleteit. A program diagnosztikai elemekre, játékos tanulásra és társas készségek fejlesztésére épül, miközben az érzelmi biztonságot és a támogató iskolai légkört helyezi előtérbe. Az adaptációs program három, egymásra épülő képzési egységből áll. Az első képzési egység, „Az első napok az iskolában”, a gyermekek kezdeti alkalmazkodását segíti elő. Ebben a szakaszban a pedagógusok hangsúlyt fektetnek az érzelmi biztonság megteremtésére, valamint a gyermekek iskolai alkalmasságának felmérésére diagnosztikai eszközök segítségével. A dramatikus és mozgásos játékok alkalmazása a gyermekek érzelmi stabilitásának elősegítését célozza, miközben támogatja a zökkenőmentes átmenetet az óvodai környezetből az iskolába. A második képzési egység, „Már iskolás vagyok, és barátokat szereztem”, a szociális készségek fejlesztésére összpontosít. A gyermekek megtanulják, hogyan építsenek kapcsolatokat, működjenek együtt társaikkal, és kezeljék a szociális helyzetekben előforduló konfliktusokat. Ez az egység hozzájárul a társas kapcsolatok fejlesztéséhez, és támogatja a közösséghez való alkalmazkodást. Az itt alkalmazott módszerek – például csoportos projektek és sportjátékok – hatékonyan segítik a tanulók közösségi integrációját. A harmadik képzési egység, „Jól érzem magam az iskolában”, az érzelmi szabályozásra és az önkontroll fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. Ez a szakasz segíti a gyermekeket abban, hogy hatékonyabban kezeljék a stresszhelyzeteket, miközben megerősíti önbizalmukat és támogatja tanulási szokásaik kialakulását. A pedagógusok által alkalmazott tevékenységek – például helyzetgyakorlatok és dramatikus játékok – az érzelmi stabilitás és a társas készségek további fejlesztését szolgálják. A program külön értéke, hogy az iskolai oktatás struktúrájába illeszti a gyermekek érzelmi és szociális szükségleteinek ki-

elégítését, biztosítva ezzel a támogató környezetet és a harmonikus fejlődést, miközben a szülőkkel és pedagógusokkal való együttműködésre is hangsúlyt helyez. Az érzelmi biztonság, a játékos elemek és a diagnosztikai eszközök kombinációja kiegyensúlyozott megközelítést nyújt, amely jól illeszkedik a modern pedagógiai gyakorlatokhoz. A képzési egységek támogatják a gyermekek érzelmi, szociális és kognitív készségeinek harmonikus fejlődését, megteremtve az iskolai alkalmazkodás feltételeit. Az adaptációs program, mely a kiadványban ismertetésre kerül, nemcsak hatékonyan támogatja az iskolai beilleszkedést, hanem gyakorlati és módszertani szempontból is értékes megoldásokat kínál a pedagógusok számára. Egy jól átgondolt, strukturált megközelítést tükröz, amelyben a pedagógiai tevékenység céljai, az időbeli tervezés és a konkrét aktivitások szorosan kapcsolódnak egymáshoz. A képzési egységek a gyermekek iskolai élethez való alkalmazkodását támogató lépésekre vannak lebontva, minden foglalkozás egyértelműen definiált célokkal, időkeretekkel és gyakorlatias, kreatív tevékenységekkel van megtervezve. Hangsúlyt kap az érzelmi biztonság megteremtése is, amely dramatikus játékokkal és reggeli körökkel történik, ahol a gyermekek megoszthatják érzéseiket és gondolataikat. A program nem csupán az egyéni tanulói fejlődést, hanem a közösségépítést is hangsúlyozza. A program átfogó jellege abban is megnyilvánul, hogy figyelmet fordít a pedagógusok, a szülők és a gyermekek közötti folyamatos együttműködésre.

Szlovákiában az óvoda–iskola átmenet támogatása terén még jelentős hiányosságok mutatkoznak, különösen a módszertani útmutatók, diagnosztikai eszközök és adaptációs programok területén. Diana Borbélyová legújabb könyve, a *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy* ezért értékes hozzájárulás az óvodából az iskolába való átmenet megértéséhez, valamint az iskolaérettség diagnosztikai és pedagógiai aspektusainak feltáráshoz. A könyv célja, hogy elméleti és gyakorlati síkon egyaránt megközelítse az óvoda és az iskola közötti átmenetet, különös tekintettel a diagnosztikai eszközökre, az adaptáció folyamatára, valamint az adaptációs nehézségek megelőzésére és kezelésére. Ahogy az előszóban is olvasható, a szerző célja egy egységes és szisztematikus elemzés bemutatása, amely gyakorlatban alkalmazható megoldásokat kínál az átmeneti időszak kihívásainak kezelésére. A kötet az előkészítés, az adaptáció és az átmenet folyamatának minden dimenzióját részletezi, miközben gyakorlati javaslatokat is megfogalmaz a pedagógusok és szülők számára. Részletesen bemutatja az adaptáció kihívásait, valamint a DIFER-rendszer alkalmazásának lehetőségeit az oktatási gyakorlatban; alapos és sokrétű tárgyalásával értékes hozzájárulást jelent az óvodából az iskolába való átmenet kutatásához és gyakorlati megvalósításához. Az ötödik fejezet adaptációs programja különösen hasznos lehet a pedagógusok számára, akik az inkluzív és hatékony oktatási környezet kialakításán dolgoznak. A könyv nemcsak a pedagógusok, hanem a kutatók és oktatási döntéshozók számára is ajánlott olvasmány, mivel számos, empirikusan megalapozott javaslatot kínál az iskolai környezetben felmerülő kihívások kezelésére.

Irodalom

- Bezrukich, M. M., & Jefimovova, S. P. (2000): *Rebjonok idjet v školu*. Akademia.
- Borbélyová, D. (2023): *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy*. Gödöllő: MATE Press.
- Borbélyová, D. (2020): Utváranie edukačného prostredia v prvom ročníku základnej školy v kontexte adaptácie žiaka. *12th International Conference of J. Selye University. Sections of Pedagogy and Informatics. Conference Proceedings*, 57–73. <https://doi.org/10.36007/3778.2020.57>
- Borbélyová, D., Józsa, K., & Nagyová, A. (2023): Adaptácia a štandardizácia diagnostického nástroja DIFER na zisťovanie aktuálnej vývinovej úrovne 4 – 8 ročných detí na Slovensku. *Eruditio-Educatio*, 18(1), 3–15. <https://doi.org/10.36007/eruedu.2023.1.003-015>
- Dockett, S., & Perry, B. (2001): Starting school: Effective transitions. *Early Childhood Research & Practice*, 3(2), 18–36.
- Dockett, S., & Perry, B. (2021): Invisible transitions: Transitions to school following different paths. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46(3), 224–235. <https://doi.org/10.1177/18369391211009698>
- Dravecký, J. (2011): *Teória a prax primárneho vzdelávania*. Študijný text. Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku.
- Gavora, P. (1999): *Akí sú moji žiaci? Pedagogická diagnostika*. Praca.
- Kajgorodova, N. Z. (2010): *Ekologo-fiziologičeskaja adaptacija pervoklassnikov k škole*. Dissertacija. Altajskij Gasudarstvennij Universitet.
- Keményné Gyimes E. (2010): Az átmenetek pedagógiai, pszichológiai összefüggései a koragyermekkorai fejlődésben. In: *Fejezetek a kisgyermeknevelés köréből*. Szerk. Dombi A. - Soós K.. APC Studio, 224–256.
- Kumarina, G. F. (2007): *Korrekcionnaja pedagogika v načalnom obrazovanii*. Akademia.
- Ladd, G. W., Herald, S. L., & Kochel, K. P. (2006): School Readiness: Are There Social Prerequisites? *Early Education & Development*, 17(1), 115–150. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1701_6
- Rumjanceva, L. N. (2012): *Psychologo-pedagogičeskoje soprovoždenie adaptacionnovo perioda pervoklassnikov*. Učebno-metodičeskoe posobie. Izdatel'stvo achalinskij Gasudarstvennij Universitet.